

2. Харченко М. Формування екологічної моралі в студентському колективі //Педагогіка і психологія. - 1998. - № 2. - С. 139-144.
3. Екологічна етика Гофтул М. Г. Сучасний словник з етики. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім.І. Франка, 2014. – 416с.
4. Кравченко С. М., Костицький М. В. Екологічна етика і психологія людини./ Кравченко С. М.,Костицький М. В. – Львів.: Світ, 1992. – 102 с.
5. Толстоухов А. Екологічна свідомість і влада: проблеми взаємовідносин //Хроніка 2000. - 1998. - № 27-28. - С. 538-556
6. Франциск. Енцикліка *Laudato Si'* (Славен будь) – Режим доступу: http://w2.vatican.va/content/francesco/en/encyclicals/documents/papa-francesco_20150524_enciclica-laudato-si.html.

ПРИНЦИП ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК СКЛАДОВИЙ ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ ПРИНЦИПІВ ГАЛУЗІ ТРУДОВОГО ПРАВА

Кузнецова Л.В.

(старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін Східноєвропейського університету економіки і менеджменту (м. Черкаси))

***Анотація** В статті піднято питання щодо розширення кола принципів галузі трудового права. Виокремлено принцип охорони навколишнього природного середовища. Проведено співвідношення принципів екологічного та трудового права.*

***Ключові слова.** Право, реформа, принцип права, екологічне право, трудове право, гармонізація та уніфікація права, глобалізаційні процеси.*

***Аннотация.** В статье поднят вопрос о расширении круга принципов в области трудового права. Выделен принцип охраны окружающей природной среды. Проведено соотношение принципов экологического и трудового права.*

***Ключевые слова.** Право, реформа, принцип права, экологическое право, трудовое право, гармонизация и унификация права, глобализационные процессы.*

Kuznetsova L. The principle of environmental protection as an element of skladyvyyu principles of labor law.

The article raised the question of expansion of the principles of labor law. ; Principles of environmental protection. A correlation of principles of environmental and labor law.

The process of reforming labor law leaves open the question of the list of principles of labor law and on their content. Just as the modern labor legislation in many areas are unfinished and incomplete, and economic principles of regulation of labor relations created new, not yet found its full control.

With legal principles are laws and property rights as social and independent events, improving the system and structure of the law and is legal regulation. Legal principles are important for the legislative and enforcement activity. Yes, they serve as a legal reference to those, which are formulated industry standards, introduced amendments to the existing regulations. They also help to better understand the value of certain standards and defining trends of legislation.

Direct communication with the environment, including the inhalation of air, meet the aesthetic needs and the like, is regarded by scientists as a natural right, even when it is not clearly defined in the law. Keeping the environment in good condition ensures realization by citizens of their right to a safe environment. One can argue about the right of citizens to natural living conditions and raise the issue of safe working conditions.

State law establishes the basic principles of environmental policy in the field of environmental protection, which creates prerequisites for the formation of environmentally sound conditions of employment rights.

***Keywords.** The right reform, the principle of law, environmental law, labor law, harmonization and unification of law globalization.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Основою формування будь-якої галузі права як відомо є його принципи, тобто ті керівні начала, які і започатковують саму галузі права. Адже кожна галузь права має певні основні ідеї та тенденції, які характеризують цю

галузь. Вони розкривають та конкретизують саму сутність та соціальне призначення галузі права. Не винятком є і галузь трудового права, що зараз переживає переломний час, пов'язаний з її реформуванням, поштовхом до якого став проект Трудового кодексу України, який має невдовзі бути прийнятим.

Аналіз останніх досліджень, в яких започатковано розв'язання даної проблеми.

Питанням дослідження принципів права в свій час займалися: В.Костицький, А.Колодій, О.Лаврів, Р.Лівшиць, П.Пилипенко, В.Прокопенко, С.Сливка.

Постановка завдання:

- дослідити місце принципів трудового права в системі принципів права;
- виокремити принцип охорони навколишнього природного середовища серед принципів трудового права.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процес реформування галузі трудового права залишає відкритим питання про перелік принципів трудового права та про їхній зміст. Так, як сучасне законодавство про працю в багатьох питаннях є незавершеним та неповним, а економічні засади регулювання праці породили нові відносини, що не знайшли ще свого повного регулювання.

На думку О.Лаврів саме принципи є тим узагальнюючим відображенням змісту всієї галузі права, що забезпечує процес його становлення і реалізації, охорони та вказує на тенденцію розвитку галузі в майбутньому [4, с.134].

Сучасний розвиток досліджень питань принципів права свідчить про визнання існування принципів права як певних соціальних цінностей ще до того, як вони втілюються в правові норми. Так, виділяють загальнолюдські принципи права і принципи права юридичного. На думку А.М. Колодія, що дослідив проблему принципів права, в абсолютній більшості випадків кожний принцип права спочатку існує як загальносоціальний, а потім, за використання його юридичною практикою й осмислення юридичною наукою, як принцип правосвідомості, перетворюється у результаті процесу правоутворення на принцип права [1, с.23].

За допомогою правових принципів виявляються закономірності та властивості права як соціального та самостійного явища, удосконалюється система та структура права, а також саме правове регулювання. Правові принципи важливі для нормотворчої і правозастосовчої діяльності. Так, як вони слугують тим правовим орієнтиром, з якого формулюються галузеві норми, вносяться зміни і доповнення до чинних нормативних актів. Вони також допомагають глибше зрозуміти значення певних норм і визначають тенденції розвитку законодавства.

Професор Р. З. Лівшиць в свій час виділяв два різновиди принципів права - принципи-норми та принципи, які виводяться з норм. На його думку, одні правові принципи прямо закріплюються в нормах. Після подібного закріплення вони стають принципами-нормами. Інші принципи прямо не закріплюються в конкретних нормах. Формулювання правового принципу не переходить у формулювання конкретної норми. Але ж воно переходить у численну кількість норм, ніби розчиняється у них. У цих випадках ми маємо, як зазначав дослідник, справу з принципами, які виводяться з норм [5, с.87].

Існування норм-принципів і правових принципів визнає і підтримує також професор П. Д. Пилипенко, який вважає, що принципи права, як об'єктивні засади самого права, містяться у надрах загально соціального права, а тому вони існують незалежно від того, чи є юридичне право, чи його немає на певному історичному етапі розвитку суспільства [6, с.94]. Вчений зазначає, що юридичне право як системи норм, установлених державою, може передбачати наявність спеціальних норм - принципів, які є результатом правотворчої діяльності, і які можна назвати правовими принципами. Тому, якщо принципи права є первинними відносно права юридичного і визначають його сутність, то правові принципи визначаються у самому юридичному праві, а тому є вторинними, тобто похідними.

Принципи права юридично відображені в нормативно-правових актах у вигляді окремих положень – норм-принципів, норм-декларацій, норм-концепцій, або існують у прихованому вигляді в інших правових нормах та у їх сукупності, що становлять собою керівні ідеї або положення, на яких базується право в цілому.

Теоретики трудового права зазначають, що принципи права можуть бути закріплені в правовій нормі як безпосередньо, тобто коли формулювання норми закріплює певний правовий принцип та побічно. Побічні принципи не закріплені прямо в правових нормах, проте виведені з них та містяться в чинному законодавстві.

Конституція України [2] надає громадянам для задоволення їхніх потреб право користуватися природними ресурсами, що є об'єктами права державної та комунальної власності, при цьому не погіршуючи екологічної ситуації та природних якостей цих ресурсів. Саме в Конституції України, як справедливо зазначає професор В. Костицький закладено певну модель взаємовідносин держави і суспільства, за якою держава обслуговує громадянське суспільство, зокрема у сфері охорони довкілля, забезпечення екологічної безпеки, яка є важливою складовою національної безпеки, і роль цього чинника закономірно зростатиме [3].

Основний закон України проголошує, що обов'язком держави є забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території держави, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи, збереження генофонду українського народу.

Діюче законодавство України гарантує громадянам право загального користування природними ресурсами для задоволення життєво необхідних потреб безоплатно, без закріплення цих ресурсів за окремими особами та надання відповідних дозволів.

У порядку спеціального використання природних ресурсів громадянам, підприємствам надаються у володіння, користування або оренду природні ресурси за плату для здійснення виробничої та іншої діяльності, а у випадках, передбачених законодавством, - на пільгових умовах.

Під час взаємодії людини з природним середовищем відбувається вилучення з нього всього необхідного для життєдіяльності людини, яка вживає, використовує, перероблює природні об'єкти відповідно до своїх потреб. Усе це називають природокористуванням. Яке розвивалося шляхом формування та вдосконалення права користування окремими видами природних об'єктів, як то: права землекористування, права водокористування, права лісокористування, права користування надрами, права користування тваринними світом. Незважаючи на певну специфіку, ці види права природокористування мають спільні ознаки. До того ж усі природні об'єкти тісно пов'язані між собою в навколишньому природному середовищі і, як правило, не можуть існувати відокремлено, що дозволяє всі правові норми, які закріплюють загальні права користування різними видами природних об'єктів, об'єднати в правовий інститут та сформулювати як один із принципів трудового права [9, с.91].

Безпосереднє спілкування людини з навколишнім природним середовищем, зокрема, вдихання атмосферного повітря, задоволення естетичних і подібних їм потреб, розглядається науковцями як природне право, навіть коли воно не чітко визначено в законодавстві [3]. Підтримання навколишнього природного середовища в нормальному стані забезпечує реалізацію громадянами їхнього права на безпечне довкілля. При цьому можна стверджувати про право громадянина на природні умови життя і ставити питання про безпечні умови праці.

Загальнодоступне право користування природним об'єктом ніким не надається і не припиняється, але воно підлягає захисту. Так, як економічні перетворення в державі обумовлюють необхідність розширення змісту права природокористування. Зокрема, дозволяється використання природних об'єктів на умовах оренди, упроваджено диференційований збір за користування природними об'єктами і забруднення природного середовища у процесі здійснення права природокористування; більшість правомочностей природокористувачів наближені до правомочностей власників природних об'єктів.

Об'єкти права природокористування є індивідуально визначені та закріплені на праві користування за конкретними суб'єктами. Суб'єктами права природокористування є юридичні або фізичні особи, які у визначеному законом порядку набули право користування конкретними природними об'єктами для відповідних цілей і мають у зв'язку з цим певні права та обов'язки.

Охорона природи і раціональне використання природних багатств є важливим державним завданням. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р. [7] декларує й передбачає систему управління в галузі природокористування. Він закріплює право громадян України на безпечне для життя навколишнє середовище. Це невід'ємне право реалізовується шляхом участі громадян в обговоренні проектів законодавчих актів та інших рішень у галузі охорони навколишнього середовища; участі в розробці та здійсненні заходів щодо охорони природного середовища, раціонального використання природних ресурсів; об'єднання в громадські природоохоронні організації; отримання повної та достовірної інформації про стан навколишнього природного середовища.

Отже, Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» визначив коло суспільних відносин, які підпадають під його регулювання, а саме: збереження навколишнього природного середовища, попередження та усунення шкідливого впливу господарської діяльності на навколишнє природне середовище і здоров'я людини, а також оздоровлення та покращення стану навколишнього природного середовища тощо.

Висновки. Таким чином, держава законодавчо закріплює основні засади екологічної політики в сфері охорони навколишнього природного середовища, що створює передумови для формування умов екологічно безпечної трудової діяльності людини.

Список використаних джерел

1. Колодій А.М. Принципи права України /А.М.Колодій. – К.: Юрінком Інтер, 1998. –211с.
2. Конституція України [Електронний ресурс]: закон України, від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
3. Костицький В.В. Принципи екологічного права як методологічні засади кодифікації екологічного законодавства /В.В.Костицький [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kostytsky.com.ua/upload/doc/ekpr.pdf>
4. Лаврів О. Я. Система принципів трудового права України /О.Я.Лаврів: дис.канд. юрид. наук: 12.00.05. - Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України. - К., 2006. – 211с.
5. Лившиц Р.З. Теория права /Р.З.Лившиц: учебник. – М.: БЕК, 1994. – 234с.
6. Пилипенко П.Д. Проблеми теорії трудового права / П.Д.Пилипенко: монографія. – Львів: Видав. Центр Львів. – нац. ун-ту ім. Івана Франка, 1999. – 207с.
7. Про охорону навколишнього природного середовища [Електронний ресурс]: закон України, від 25.06.1991 № 1264-ХІІ. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>.
8. Прокопенко В.І. Трудове право України /В.І.Прокопенко: підручник. – Х.: Фірма «Консум», 1998. – 480с.
9. Сливка М.М. Історико-правовий аспект формування і розвитку охорони навколишнього природного середовища в Україні / Адміністративне право і процес. – 2014. - № 4(10). – С.89-95.
10. Старчук О. Класифікація принципів трудового права України /О.Старчук // Юридична Україна. – 2011. - № 8. – С. 82-86.